

De tweede golf van het coronavirus: Een overzicht van nieuwe maatregelen voor gedetineerden en gevangenen

Olivia Nederlandt¹ & An-Sofie Vanhouche²

Tijdens de eerste golf van de pandemie (maart – mei 2020) namen de federale minister van Justitie en het gevangeniswezen verschillende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus Covid-19 te beperken. De prioriteit lag op het inperken van de gevangenispopulatie. Deze maatregelen hebben onder andere geleid tot een belangrijke daling van de gevangenispopulatie van meer dan 10% (zie FATIK nr. 166 - themanummer over Covid-19). We stellen bovendien vast dat verregaande beperkingen werden opgelegd aan gedetineerden (zoals de langdurige afschaffing van het ongestoord bezoek) om dit doel te bereiken. In een vorige bijdrage bespraken we reeds de doorgevoerde maatregelen tijdens de eerste golf.³

Wettelijk kader

In vergelijking met de eerste golf waren er tijdens de tweede golf meer besmettingen van personeel en gedetineerden. Sommige gevangenen, of vleugels van gevangenen, werden daardoor in quarantaine geplaatst. Dergelijke quarantainemaatregelen zorgden voor ingrijpende beperkingen voor gedetineerde personen. Opvallend voor de tweede golf was dan ook dat, in vergelijking met de eerste golf, verschillende maatregelen veel later werden doorgevoerd. Zo werd er bijvoorbeeld relatief laat actie ondernomen om de gevangenispopulatie te doen dalen. Het college van procureurs-generaal bij de hoven van beroep publiceerde pas op 5

november 2020 de omzendbrief nr. 07bis/2020⁴ die – in lijn met de gelijkaardige omzendbrief nr. 07/2020 van de eerste golf – voorziet in een uitstel van de tenuitvoerlegging van veroordelingen tenzij in enkele specifieke gevallen zoals bij de veroordelingen tot een gevangenisstraf boven de vijf jaar of bij veroordelingen of tenlasteleggingen betreffende zware geweldsmisdrijven zoals moord en doodslag, feiten van intrafamiliaal geweld, zedenmisdrijven of terroristische misdrijven. Vervolgens publiceerde de federale minister van Justitie eind november de ministeriële omzendbrieven nr. 1822 van 25 november 2020 die de vervroegde invrijheidstelling Covid-19 reglementeert, en de ministeriële omzendbrief nr. 1823 van 1 december 2020 die de onderbreking van de strafuitvoering-Covid19 reglementeert.

De vervroegde invrijheidsstelling en de onderbreking van de strafuitvoering werden later overgenomen in de wet Covid-19 van 20 december 2020.⁵ Op 25 november 2020 werd het voorafgaande wetsontwerp Covid-19 bij de Kamer ingediend. Het doel was om “*dringende maatregelen te nemen in het kader van de strijd tegen de coronaviruspandemie*.”⁶ De wet bevat 28 hoofdstukken, waarvan vijf met betrekking tot het strafrecht (hoofdstuk 12), strafuitvoeringsrecht (hoofdstuk 4, 13 en 21) en de uitvoering van interneringsmaatregelen (hoofdstuk 14). Vooreerst is het volgens ons positief dat het hoofdstuk over het gebruik van de videoconferentie in strafzaken, in strafuitvoeringszaken en in de uitvoering van interneringsmaatregelen werd geschrapt uit het wetsontwerp.⁷ Deze schrapping gebeurde op advies van de Raad van State en naar

1 Docent aan de Université Libre de Bruxelles, gastdocent aan Université Saint-Louis Bruxelles en postdoctoraal onderzoeker bij F.R.S.-FNRS.
2 Docent aan de Vrije Universiteit Brussel.
3 Zie A.-S. Vanhouche en O. Nederlandt, “Een bespreking van het koninklijk besluit over de strafprocedure en de uitvoering van straffen en maatregelen in het kader van de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19”, *Fatik* 2020, afl. 166, 4-11.
4 Omz. van het college van procureurs-generaal bij de hoven van beroep 5 november 2020 betreffende de Richtlijnen van het College van procureurs-generaal inzake de opschorting van de tenuitvoerleggingen van bepaalde veroordelingen tijdens de coronaviruscrisis COVID-19, nr. 07bis/2020.
5 Wet van 20 december 2020 houdende diverse tijdelijke en structurele bepalingen inzake justitie in het kader van de strijd tegen de verspreiding van COVID-19 (1), B.S. 24 december 2020.
6 Wetsontwerp van 25 november 2020 houdende diverse tijdelijke en structurele bepalingen, *Parl. Doc.*, Kamer 2020-21, nr. 55-1668/001.
7 Voor een uitgebreide bespreking van de (beperkingen van) videoconferenties, zie A.-S. Vanhouche en O. Nederlandt, “Een bespreking van het koninklijk besluit over de strafprocedure en de uitvoering van straffen en maatregelen in het kader van de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19”, o.c., 4-11.

aanleiding van de opmerkingen van verschillende actoren op het terrein. Desondanks kondigde de federale minister van Justitie aan dat het gebruik van videoconferenties het voorwerp zal uitmaken van een

grondig debat dat later wordt gevoerd.

In de onderstaande tabel maken we een overzicht van de tijdelijke maatregelen van de wet Covid-19.

Maatregel	Tijdsduur	Wetsartikel
Strafuitvoeringskamers houden zittingen in de rechtbanken	Voorlopig tot 31 maart 2021	Art. 8
• Strafuitvoeringsrechter (SUR)/rechtbank (SURB) (of de kamer voor bescherming van de maatschappij (KBM)) hoort enkel de raadslieden van de veroordeelde/ (geïnterneerde) en niet de veroordeelde/ (geïnterneerde) zelf; • SUR/SURB/KBM hoort de raadslieden van het slachtoffer of het slachtoffer zelf; • SUR/SURB/KBM kan toch beslissen om de verzoeker zelf te horen maar dient deze beslissing te motiveren	Voorlopig tot 31 maart 2021 Het Grondwettelijk Hof schorste op 25 februari 2021 art. 46 teneinde de rechten van geïnterneerden te beschermen (zie verder). ⁸	Art. 45 en 46
Bevestiging van de vervroegde invrijheidstelling Covid-19 (uit de ministeriële omzendbrief nr. 1822; retroactieve werking vanaf 26 november 2020)	Voorlopig tot 31 maart 2021	Art. 59-61; art. 69
Bevestiging van de regels met betrekking tot de onderbreking van de strafuitvoering Covid-19 (uit de ministeriële omzendbrief nr. 1823; retroactieve werking vanaf 1 december 2020)	Voorlopig tot 31 maart 2021	Art. 63-68; art. 69
Opschorting van uitgaansvergunningen, penitentiaire verloven (en beperkte detenties ⁹), met een uitzondering in geval van dringende en humanitaire omstandigheden of in geval dat de opschorting de reclassering ernstig in het gedrang brengt.	Voorlopig tot 31 maart 2021 ¹⁰	Art. 62

Het regime en de procedure van de vervroegde invrijheidstelling Covid-19 en de onderbreking van de strafuitvoering Covid-19 zijn globaal genomen gelijkaardig aan de maatregelen die van toepassing waren tijdens de eerste golf. De huidige toepassingsvoorwaarden zijn echter wel strenger: bijkomende gronden voor uitsluiting van beide

maatregelen werden toegevoegd en de onderbreking van de strafuitvoering-Covid19 is moeilijker te krijgen. Zo moet er een aanvraag worden ingediend en moeten er drie verloven met succes zijn afgerond in plaats van één. Deze strengere voorwaarden zijn betreurenswaardig gezien het lage percentage terugroepingen van de maatregelen toegekend

8 GwH 25 februari 2021, nr. 32/2021.
9 Het Ministerieel besluit van 15 januari 2021 verlengt enkel de schorsing van UV en PV tot 31 maart 2021 en niet de beperkte detentie (Ministerieel Besluit tot vaststelling van de periode van opschorting van de uitvoering van bepaalde uitgaansmodaliteiten van gedetineerden ter uitvoering van artikel 62 van de wet van 20 december 2020 houdende diverse tijdelijke en structurele bepalingen inzake justitie in het kader van de strijd tegen de verspreiding van COVID-19, B.S. 19 januari 2021). De federale minister van Justitie verduidelijkte deze keuze in de commissie Justitie: "Daar [BD] is er geen noodzaak om die modaliteit te schorsen, omdat beperkte detentie gaat over gedetineerden die gescheiden zijn van de andere gedetineerden. Tot nu toe – dit is zo sinds 2 november – werd die modaliteit ook niet geschorst. Vandaar blijft het in het ministerieel besluit beperkt tot de uitgaansvergunning en het penitentiaire verlof". Vr. en Antw. Kamer 2020-2021, 3 februari 2021, CRIV 55 COM 363 (Vr. De Wit).
10 Ministerieel besluit van 15 januari 2021 tot vaststelling van de periode van opschorting van de uitvoering van bepaalde uitgaansmodaliteiten van gedetineerden ter uitvoering van artikel 62 van de wet van 20 december 2020 houdende diverse tijdelijke en structurele bepalingen inzake justitie in het kader van de strijd tegen de verspreiding van COVID-19, B.S. 19 januari 2021.

tijdens de eerste golf. Bovendien werd de categorie van personen die medisch kwetsbaar zijn voor Covid-19 geschrapt. Dit is opmerkelijk gezien de zware tweede golf. Uiteindelijk gaat het deze keer om een onderbreking van de strafuitvoering, waardoor de tijd die buiten de gevangenis wordt doorgebracht, niet als uitgezeten wordt beschouwd.¹¹ Het Hof van Cassatie besliste dat het verlengd penitentiair verlof/ de onderbreking van de strafuitvoering i.k.v. corona dat tijdens de eerste golf werd toegepast moet meetellen als uitgezeten straftijd omdat er voorwaarden werden opgelegd. Tijdens de tweede golf legt de *wet Covid-19* geen voorwaarden op, zodat men de strafuitvoering kan onderbreken. Dit leidde bij sommige gedetineerden tot een verminderde interesse om van deze maatregel gebruik te maken.

Naast het bovenstaande oordeel van het Hof van Cassatie i.k.v. de coronamaatregelen, stelden enkele geïnterneerden een vordering in tot schorsing van artikel 46 van de wet Covid-19 bij het Grondwettelijk Hof. Op 25 februari 2021 schorste het Grondwettelijk Hof dit omstreden artikel om de volgende reden: *“De onmogelijkheid, zelfs tijdelijk, voor geïnterneerden om in persoon te worden gehoord op de zittingen van de kamer voor de bescherming van de maatschappij, terwijl dit cruciaal is voor de oordeelsvorming van de rechter over hun persoonlijke, mentale of psychische toestand, kan leiden tot een onnodige verlenging van hun internering of een onnodige weigering van een gevraagde maatregel. Een onterechte vrijheidsberoving kan niet met terugwerkende kracht worden verholpen, zodat die een onherstelbaar nadeel kan toebrengen.”*¹² Dit betekent dat de regels van de interneringswet opnieuw van toepassing zijn en de geïnterneerde persoonlijk kan verschijnen voor de KBM.

Regime en activiteiten

Naast de bovenbeschreven wetgeving zijn er interne instructies van het Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen die interne aangelegenheden regelen. Ook dit is gelijkaardig aan de werkwijze in de eerste golf. In deze bespreking maken we een overzicht van enkele belangrijke aanpassingen gerelateerd aan aspecten van *social distancing* en hygiënemaatregelen in de gevangenis; namelijk het bezoek, het regime en de activiteiten van gedetineerden. Daarnaast besteden we aandacht aan enkele initiatieven om deze beperkingen deels te compenseren. De onderstaande

bespreking is dus een niet-limitatief overzicht van de voortdurend evoluerende algemene maatregelen die op het moment van schrijven begin februari van kracht zijn.

Bezoek

De regels met betrekking tot het bezoek werden de voorbije maanden meermaals aangepast. Zo waren er geen bezoeken toegestaan in de periode van begin november tot begin december 2020. Nadien volgden er graduele versoepelingen. Het tafelbezoek kan begin februari bijvoorbeeld doorgaan. De gedetineerde mag maximum één volwassen bezoeker ontvangen gedurende een periode van minstens vier weken. Nadien mag de gedetineerde een andere bezoeker uitnodigen. Er mag geen fysiek contact zijn met de bezoeker, het tafelbezoek vindt plaats achter plexiglas en bezoekers vanaf 12 jaar dragen een mondmasker. Bovendien mag men geen dranken of versnaperingen consumeren tijdens het bezoek. Wanneer gedetineerden zich niet aan de maatregelen houden en er toch fysiek contact is, wordt de gedetineerde in preventieve quarantaine geplaatst. Na zeven dagen voert men in principe een test uit. Bij een negatieve test worden de maatregelen opgeheven, bij een positieve test start de daarvoor opgestelde procedure. Indien een persoon de test weigert, wordt de preventieve quarantaine verlengd tot veertien dagen. De maatregelen in het kader van het bezoek, en zeker dergelijke quarantainemaatregelen, werden de voorbije maanden meermaals onder de loep genomen. Zo volgde een reactie van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (CTRG) op een voormalige instructie van midden december 2020. De CTRG was van mening dat de toen opgelegde preventieve quarantaine van veertien dagen en een eventuele gemotiveerde fouille voor personen die fysiek contact hadden tijdens het bezoek, een verdoken vorm van tuchtsanctie leek te zijn. Bovendien achtte de CTRG deze maatregel disproportioneel ten aanzien van het doel dat men beoogt te bereiken. Intussen is een dergelijke lange preventieve quarantaine enkel mogelijk indien een persoon een test weigert. Ook bezoekers kunnen aan een controle worden onderworpen wanneer de portier symptomen vaststelt die redelijkerwijze doen vermoeden dat het om Covid-19 gaat. Om welke symptomen het gaat wordt niet gespecificeerd waardoor dit een erg vage omschrijving blijft. Indien de bezoeker koorts blijkt te hebben of weigert om de koorts te laten meten,

11 Zie daarover: A.-S. Vanhouche en O. Nederlandt, “Een bespreking van het koninklijk besluit over de strafprocedure en de uitvoering van straffen en maatregelen in het kader van de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19”, o.c., 5-6 en L. CLAES, “Schorsing strafuitvoering tijdens coronaverlof veroordeelden in strijd met gelijkheidsbeginsel”, *De Juristenkrant* 2020, afl. 413, 3. L. Breuls, “Het Hof van Cassatie beschouwt de onderbreking van de strafuitvoering ‘Coronavirus COVID-19’ toch als een en periode van strafuitvoering: kroniek van een aangekondigd arrest”, *Fatik* 2020, afl. 167, 39-40.
12 GwH 25 februari 2021, nr. 32/2021.

annuleert men het bezoek. Bovendien moet een bezoeker die twee dagen na het bezoek ziek wordt dit melden aan de gevangenis.

De instructie van 29 januari 2020 regelt dat er maximum twee kinderen jonger dan 16 jaar aanwezig mogen zijn per bezoeksessie. Dit moeten niet steeds dezelfde kinderen zijn. Het begeleid ouder/kind-bezoek via de externe diensten is ook mogelijk onder voorwaarden. Hierbij kan een externe professional maximum twee kinderen begeleiden tijdens het bezoek. Dit bezoek vindt bovendien plaats onder dezelfde omstandigheden als andere bezoeken. Concreet betekent dit dat het in principe niet is toegestaan om elkaar aan te raken, hetgeen een vergaande maatregel betreft voor kinderen.

Ondanks het feit dat de geleidelijke versoepelingen van de bezoekregeling de familiale banden van gedetineerden versterken, kwam er al snel kritiek van personeelsleden die vrezen dat dit een impact kan hebben op hun gezondheid. Er werd in het laatste weekend van januari 2021 daarom een stakingsaanzegging ingediend tegen deze versoepelingen. We zagen de voorbije maanden verschillende gelijkaardige reacties op versoepelingen voor gedetineerden waarbij vooral de bezoekrechten van gedetineerden en hun bezoekers als bijzonder bedreigend werden ervaren door het personeel. In het licht van onze voorgaande opmerkingen zijn wij van mening dat een dergelijke versoepeling wel degelijk belangrijk is om een meer evenwichtige balans te bereiken tussen gezondheidsmaatregelen en het welzijn en behoud van familiale banden van opgesloten personen. Bovendien kan het respect van personeel en gedetineerden voor de hygiënemaatregelen ook bijdragen aan dit evenwicht.

Het bezoek zonder toezicht en kinderbezoek zijn begin februari nog steeds opgeschort.

Ter compensatie voor de beperkingen van het bezoek krijgen gedetineerden de mogelijkheid om videogesprekken te voeren in alle gevangenissen. Daarnaast ontvingen gedetineerden de voorbije maanden op regelmatig tijdstippen belkrediet in alle gevangenissen.

Aanpassingen regime en activiteiten gedetineerden

Ook wat de activiteiten in de gevangenis betreft zien we dat er aanpassingen gebeuren met aandacht voor *social distancing* en hygiënemaatregelen. Enkele groepsactiviteiten kunnen blijven doorgaan mits inachtnaam van bepaalde maatregelen. Anderzijds werden ook verschillende groepsactiviteiten opgeschort.

De activiteiten in groep die normaliter mogen doorgaan betreffen de open-deur regimes, de tewerkstelling, de wandeling en de collectieve activiteiten van de vertegenwoordigers van de erediens en moreel consulenten. Verschillende activiteiten zijn onderworpen aan bijkomende regels. Zo kan het open-deur regime bijvoorbeeld enkel doorgaan met mensen die ook samen naar de wandeling gaan, mogen er maximum twee gedetineerden op hetzelfde moment in een cel zijn en moet iedereen een mondkapje dragen.

Andere groepsactiviteiten zoals sport, culturele activiteiten en opleidingen zijn opgeschort en mogen enkel doorgaan indien er een mogelijkheid bestaat om individuele face-to-face sessies te organiseren. Dit betekent in de realiteit dat slechts een beperkt aantal activiteiten kan doorgaan. Ook hier moeten de geldende hygiënemaatregelen strikt worden nageleefd. Tijdens de examenperiode mochten gedetineerde studenten wel uitzonderlijk in kleine groepen een examen afleggen. Opnieuw vangt de digitalisering in enkele gevangenissen een deel van de beperkingen op. Zo is het in sommige gevangenissen mogelijk om via een digitaal leerplatform bepaalde onderwijsactiviteiten vorm te geven. Er blijven op dit vlak echter grote verschillen bestaan tussen gevangenissen. Ook moeten de regels, net zoals onder andere omstandigheden, worden geïnterpreteerd waardoor er verschillen ontstaan tussen gevangenissen en er in de ene gevangenis al wat meer wordt toegestaan dan in de andere. Bovendien kunnen besmettingen ervoor zorgen dat regels plots strikter worden toegepast.

Reflecties bij de Belgische maatregelen

De bovenstaande bespreking betreft een overzicht van algemene richtlijnen en wetgeving. Sommige richtlijnen zijn intern en worden niet altijd publiek gepubliceerd (zoals bijvoorbeeld wel het geval was tijdens de eerste golf). Daardoor blijft de transparantie beperkt. Bovendien is het moeilijk om voor alle Belgische gevangenissen na te gaan hoe deze richtlijnen in de praktijk geïmplementeerd worden, in strijd zijn met de Basiswet en door individuele personeelsleden geïnterpreteerd worden. Bovendien evolueren de richtlijnen voortdurend, net zoals in de samenleving, en biedt een momentopname daardoor een beperkt zicht op de situatie. Empirisch onderzoek en verslagen van de commissies van toezicht zullen deze verschillen en evoluties in de toekomst hopelijk in kaart kunnen brengen zodat concrete en gedetailleerde aanbevelingen kunnen volgen teneinde de rechtspositie van gedetineerden te allen tijden, dus ook tijdens een pandemie, in de toekomst beter te

beschermen.

In de bovenstaande stukken maakten we reeds enkele bedenkingen bij de huidige maatregelen.¹³ In dit laatste onderdeel formuleren we onder andere op basis van enkele Covid-gerelateerde publicaties van het Europees Comité ter preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling (CPT) en de Raad van Europa, bedenkingen en suggesties. Deze zijn voornamelijk gebaseerd op de noodzaak om tijdens een pandemie blijvend oog te hebben voor de rechtspositie van personen in detentie. Het CPT benadrukt immers dat de Covid-maatregelen een bijzonder zware impact hebben op personen in detentie waardoor de situatie in deze context bijkomende aandacht verdient.

De *wet Covid-19* voorziet enkele maatregelen om een uitstroom van gedetineerden te organiseren en de overbevolking te beperken. De omzendbrief van het college van procureurs-generaal bij de hoven van beroep voorziet bovendien in een uitstel van de tenuitvoerlegging van bepaalde veroordelingen waardoor de instroom tijdelijk beperkt wordt. Voor het CPT zijn deze maatregelen noodzakelijk, zeker wanneer gevangenen kampen met overbevolking.¹⁴ Bovendien adviseert de Raad van Europa om zo weinig mogelijke personen in een gedeelde verblijfsruimte te plaatsen.¹⁵ Volgens ons zijn de huidige Belgische maatregelen echter onvoldoende om deze doelstellingen te bereiken en kunnen bijkomende maatregelen de overbevolking verder beperken, zeker in de arresthuizen (de genomen maatregelen hebben vooral een invloed op de strafhuizen, terwijl het probleem van de overbevolking voornamelijk gecentraliseerd is in de arresthuizen). Vooral in tijden van een pandemie zou de Belgische overheid een reductionistisch beleid moeten voeren en het gebruik van de gevangenisstraf als een ultimatum remedium beschouwen. Een dergelijk beleid zou reeds belangrijke interne gezondheidsrisico's en problemen kunnen beperken. Voornamelijk de personen met een kwetsbare gezondheid zouden volgens ons veel gemakkelijker moeten kunnen genieten van een

onderbreking van de strafuitvoering of de vervroegde invrijheidsstelling.

Daarnaast moedigt het CPT landen aan om de beperkende maatregelen te voorzien van een legale basis en deze uit te vaardigen rekening houdend met principes van noodzakelijkheid, proportionaliteit en respect voor de menselijke waardigheid.¹⁶ We stellen echter vast dat er via verschillende instructies maatregelen worden genomen die de rechten van gedetineerden beperken. Deze maatregelen beperken weleens de rechten die de Basiswet toekent aan gedetineerden en worden regelmatig strikter toegepast dan de geldende richtlijnen voor mensen in de samenleving omdat gedetineerden samenleven in instituten. Een wettelijke verankering van alle maatregelen die op proportionele en transparante wijze rechten inperken, zou de rechten van gedetineerden volgens ons sterker beschermen.

Bovendien rijzen er vragen in hoeverre de voortdurend evoluerende maatregelen gekend zijn bij de gedetineerden. In normale omstandigheden zijn er gekende barrières zoals taalbarrières die ervoor zorgen dat personen niet altijd op de hoogte zijn van de geldende regels, rechten en plichten. Onder de huidige omstandigheden blijft deze vraag prangend aanwezig, zeker indien gedetineerden rapporten krijgen voor de niet-naleving van voorwaarden. Het lijkt ons onder deze omstandigheden daarom des te belangrijker om duidelijk te informeren over de concrete handelingen die een overtreding inhouden en de concrete reactie die volgt bij een overtreding. Dit kan bijkomende spanningen wegnemen.¹⁷ Ook de manier waarop personen geïnformeerd worden, verschilt sterk tussen de gevangenen. In sommige instellingen informeert de directie via digitale kanalen, in andere gevangenen informeert de directie gedetineerden tijdens de wandeling. Soms neemt de kwartierchef een informerende rol op en/of worden papieren informatiefiches uitgedeeld tijdens de etensbedeling, ... Bovendien kennen we onder normale omstandigheden de (soms grote) verschillen wat betreft de interpretatie van regels. Ook in deze situatie

13 Onze persoonlijke mening werd reeds verduidelijkt in een opiniestuk geschreven door Olivia Nederlandt en ondertekend door verschillende academici waaronder An-Sofie Vanhouche. "Lettre ouverte au vice-premier ministre et ministre de la Justice, Monsieur Vincent Van Quickenborne au sujet de la situation des personnes détenues dans les prisons", *Le Soir*, 22 januari 2021, <https://plus.lesoir.be/350567/article/2021-01-22/lettre-ouverte-au-vice-premier-ministre-et-ministre-de-la-justice-monsieur>.

14 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, "Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus disease (COVID-19) pandemic", 20 maart 2020, <https://rm.coe.int/16809cfa4b>; European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, "Follow-up statement regarding the situation of persons deprived of their liberty in the context of the ongoing COVID-19 pandemic", 9 juli 2020, <https://rm.coe.int/16809ef566>.

15 Raad van Europa, "Déclaration relative au COVID-19 par les membres du groupe de travail du conseil de coopération pénologique (PC-CP GT)", 17 april 2020, <https://rm.coe.int/declaration-du-pc-cp-gt-covid-19-17-04-2020/16809e2e53>.

16 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, "Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus disease (COVID-19) pandemic", 20 maart 2020, <https://rm.coe.int/16809cfa4b>.

17 Zie ook Raad van Europa, "Déclaration relative au COVID-19 par les membres du groupe de travail du conseil de coopération pénologique (PC-CP GT)", 17 april 2020, <https://rm.coe.int/declaration-du-pc-cp-gt-covid-19-17-04-2020/16809e2e53>.

kan de interpretatie van de evoluerende maatregelen voor onduidelijkheden en frustraties zorgen.

Indien de situatie in bepaalde gevangenissen desondanks niet voldoet aan minimumstandaarden waardoor een minimale dienstverlening niet gewaarborgd blijkt, zouden gedetineerden volgens ons een compensatie moeten kunnen krijgen, bijvoorbeeld in de vorm van een strafvermindering.

Uiteindelijk beperkt de *wet Covid-19* de mogelijkheden om de reclassering voor te bereiden. De bijkomende maatregelen zoals de afschaffing van verschillende groepsactiviteiten en de opschorting van uitgaansvergunningen en penitentiaire verloven zetten deze mogelijkheden verder onder druk. Wij zijn van mening dat de SURB bij de beoordeling van

een reclasseringsplan rekening dient te houden met deze beperkingen. De afgeschafte activiteiten zijn immers noodzakelijk voor de voorbereiding van een re-integratie.

De digitale ontwikkelingen die de voorbije maanden in het gevangeniswezen werden doorgevoerd, bijvoorbeeld in het kader van bezoek of onderwijs, zijn toe te juichen en kunnen bepaalde zaken deels opvangen.¹⁸ Maar net zoals in de samenleving kunnen zij het fysiek contact niet vervangen. Daarom lijkt een voortdurende evaluatie van alle beperkingen aan de orde en mag telefoon of videobezoek ook in de toekomst niet beschouwd worden als een vervanging van fysieke bezoeken.

18 Zie ook Raad van Europa, "Nouvelle déclaration relative au COVID 19 par le groupe de travail du conseil de coopération pénologique (PC-CP GT)", 14 oktober 2020, <https://rm.coe.int/pc-cp-2020-10-f-rev-nouvelle-declaration-du-pc-cp-gt-relative-au-covid/16809ff485>.